



VICENT GAMIR

NULES PROTESTA PER LA CONCESSIÓ D'UN POU

L'aigua que crema

L'estiu passat fou a Borriana i Moncofa. Ara és a Nules. Demà... El problema de l'aigua segueix, d'any en any, provocant la protesta i generant conflictes.

Adolf Beltran

La xafogor d'un migdia de juny embolcalla la calma d'aquest poble. Moncofa, en la comarca de la Plana Baixa, descansa una estona de la seua dedicació a la terra. En el bar, un vídeo repassa les seqüències d'una pel·lícula de tema fantàstic. Per a dinar, hi ha lletilles i carn. Ricardo Julià, un assaonat militant de la Unió de Llauradors i Ramaders del País Valencià, comenta alguns aspectes de la situació local. «L'any passat vam perdre del tot la collita. La sal la va malmetre. L'any anterior, ja la vam fer en males condicions. Per això, enguany, mentre puguem regar, la tranquil·litat persistirà en el poble, treballant amb serenitat».

A Moncofa, l'aigua de què disposa el terme municipal, provinent de pous, està tan salinitzada que fa malbé la terra i els cultius. Per això els

llauradors depenen del cabal de 7.000 a 8.000 litres per minut que els arriba del pou del barranc de la Pedrera, en terme de Borriana, l'aigua del qual, barrejada amb el líquid salat, esdevé utilitzable per a l'agricultura. Aquest subministrament, però, generà l'estiu passat un conflicte gravíssim, quan els agricultors de Borriana es van alçar contra l'aprofitament d'aquest pou per Moncofa. En un poble i en l'altre, la tensió fou tan greu que els alcaldes respectius (del Partit Socialista) les van passar de tots davant la fúria desencadenada de cada veïnat.

«Ací a Moncofa —ens explica Julià— no va passar res perquè no tocava. La desesperació era tan gran que la gent estava disposada a tot». I ens apunta una dada sobre la gravetat del tema.

«La majoria dels llauradors d'ací estem absolutament endeutats. Si la caixa venia a cobrar-nos avui, no ens trauria un duro».



Dalt, protesta dels llauradors de Nules. Baix, el pou conflictiu.

Mentrestant, a aquestes hores, de dimecres 11 de juny, en un tren especial tornen a Nules, municipi veí, prop de dos milers de persones que, al matí, s'han desplaçat a València per protestar davant el palau de la Generalitat i les Corts Valencianes, contra

la concessió a Moncofa del dret a explotació d'un pou de propietat pública en el barranc de Betxí. Fa unes setmanes que la plaça de l'Ajuntament viu massives assemblees populars, fa dies que els pamflets, les proclames, la indignació, corren pel poble. És la guerra de l'aigua, que desgrana episodis, d'any en any, cap a un horitzó de desert i escassetat.

«Mentre la cosa va afectar Borriana o qualsevol altre lloc, la gent no es va moure per a res del món —ens reconeix amb sinceritat un llaurador, davant d'una cervesa, en la Societat Artística Nulense—. I és lògic. El personal sent l'aigua com a pròpia, perquè s'han gastat molts diners perforant pous. Ara bé, mentre no els toca a ells directament, apliquen allò de «jo bé, tots bé». En la televisió —sempre hi ha televisors en marxa pels racons dels casinos— l'informatiu «regional» parla dels greus perfils de la sequera, del creixent grau de desertització, i afegeix un punt més de psicosi a la imatge que tenen del futur els habitants de la Plana.

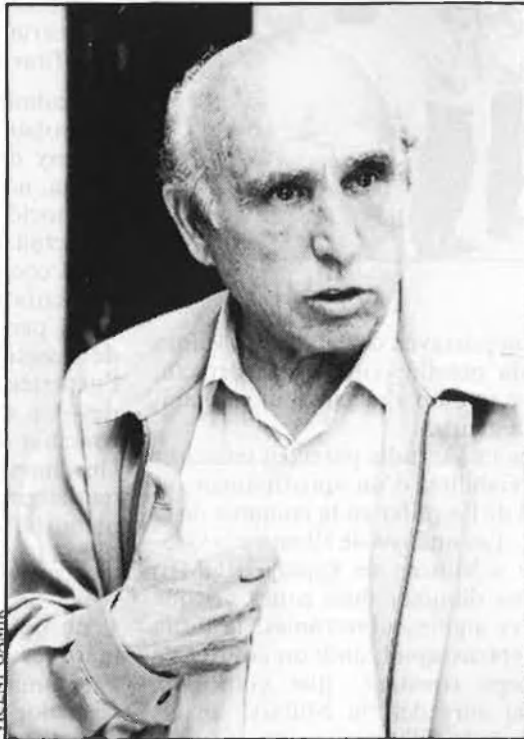
Allà dalt, cap a les terres del secà i la muntanya, comencen a pujar novament les bótes per abastir d'aigua els pobles. A Moncofa, l'aigua potable ha de ser comprada ben cara en un pou del terme de la Vall d'Uixó. L'amenaça latent de la set i la por, la por a la pobresa, es palpa en els carrers.

Fou el rei Jaume I qui concedí al noble Gelabert de Centelles el dret a abastir d'aigua del riu Millars les terres de la jove vila de Nules. El dret es va exercir, però les disputes sobre la utilització de l'aigua amb les ciutats veïnes, com ara Borriana o Vila-real, van costar, una i altra vegada, enfrontaments i morts. Hi ha avui a Nules un monument a la «separació d'aigües», una iniciativa que en el segle XIX secundaren conjuntament els liberals i els conservadors de la vila i que acabà amb els negres capítols d'una història lligada a la lluita per l'aigua. «Nules passà històricament —explica un jove professional de la localitat— de tenir cànem i moreres a collir clementines». El procés d'expansió del taronger i el regadiu, un element bàsic per a entendre la histò-

ria del país, la història social i econòmica de la Plana, està en la base de la conflictiva situació que avui s'hi produeix. Una expansió que, incògnitament, encara continua, quan l'aigua ja no és suficient per a tots els cultius, quan els incendis forestals i la sequera han contribuït a desertitzar el territori i els aqüífers es troben en graus perillosos d'exhauriment.

«El primer que s'hauria de fer és

nivell cultural, un erudit ficat a dirigent populista i popular. «El que cal —ens diu— són solucions i no pedaços com el del pou del barranc de Betxí. És necessari un plantejament global del problema. La Confederació Hidrogràfica del Xúquer té en les seues mans l'instrument per a solucionar la qüestió: la llei d'aigües (una llei que, per cert, la dreta ha criticat molt perquè estatalitza l'administració dels



Sebastià Nebot, alcalde de Nules, i Vicent Felip Sempere.

paralitzar les noves transformacions de terres de secà en la zona alta de la comarca, pels termes de la Vall, d'Artana, de Betxí», afirma un especialista en temes agraris. «Pareix absurd —reflexiona Vicent Felip Sempere, líder de les mobilitzacions actuals del poble de Nules— que siguen reconvertides al regadiu milers de fanecades mentre la salinització en comença a amenaçar moltes en les zones baixes de la Plana. I és que hi ha pel mig molts interessos. Les noves rotacions en la zona de secà, estan fent-les alguns cacics i comerciants taronjaires, d'aquells que van plantar taronges al Marroc i Andalusia».

Vicent Felip Sempere és un curiós punt de referència per a un moviment en el qual la dreta ha posat molt d'interès (no debades és l'administració socialista la destinatària de les protestes) però que no sembla poder controlar decididament. Cronista de la ciutat de Nules i encarregat de l'arxiu municipal, Sempere és un home de formació progressista i considerable

recursos). Tots els pobles de la Plana s'haurien d'unir i, alhora que gestionen la possibilitat del transvasament de l'Ebre, reclamar l'aplicació estricta d'aquesta llei. Però, és clar, això només es pot aconseguir si, en lloc de guerres particulars, hi ha una unitat d'acció».

L'aplicació estricta de la llei d'aigües és, també, la demanda de l'alcalde de Nules, Sebastià Nebot. «La gent del poble —comenta— té por que ací acabe passant el mateix que a Moncofa. Estan preocupats, i amb motiu. Alguns pous del nostre terme ja estan salinitzats. I l'absència de pluja accentua encara més el problema. La concessió del pou a Moncofa ha posat els veïns en alerta. I l'ajuntament ha d'estar al costat de les seues preocupacions. El poble de Nules està molt conscienciat i entenc que té raó. De tota manera, no és una situació que només ens afecte a nosaltres, sinó a tota la comarca. El transvasament de l'Ebre, la paralització de l'abús que suposa el fet que continuen fent-se



Un tema que desperta passions i irracionalitat.

noves transformacions de terres, la racionalització dels recursos i la modificació, no del tipus de cultiu (el taronger, majoritàriament), sinó del tipus de reg, amb el sistema de goteig, per exemple, han de ser algunes de les solucions».

De fet, la necessitat d'un plantejament general del problema és compartida pels sectors més oberts, més responsables i conscients de la situació. La Unió de Llauradors i Ramaders, en concret, ha donat suport a les reunions entre tots els sectors implicats que, fins ara, s'han celebrat amb molt poc èxit, i reivindica «una solució des d'un punt de vista tècnic i global». «Sense una política de solidaritat, no hi haurà solució a curt termini», asse-

gura un portaveu del sindicat, i valora que «la pressió popular és correcta, sempre que no s'enganye ni es manipule la gent».

Tècnics i estudis pareixen coincidir en la viabilitat d'un aprofitament racional de l'aquífer en la comarca de la Plana. Les anàlisis de l'Institut Geològic y Miner de Espana (IGME) semblen dibuixar dues zones pel que fa a les aigües subterrànies: la de la part septentrional, amb un aquífer de recàrrega constant, que coincideix amb el curs del riu Millars, on els efectes de la salinització s'han fet sentir molt poc, i la zona del sud, per baix de Nules, on no hi ha una renovació o una aportació suficient d'aigua i la mar ha començat a envair

l'aquífer. Una planificació equilibrada i conjunta d'aquest sistema faria possible l'inici d'una solució.

Però la qüestió topa amb dificultats diverses. Com diu Ricardo Julià, de Moncofa, «el poder de l'aigua és molt fort i, generalment, el té la dreta». Efectivament, la majoria dels sindicats de reg estan en mans de persones d'ideologia o militància conservadora i, sovint, la voluntat de posar els socialistes contra les cordes els empeny a frustrar les expectatives d'acord o a aprofitar-se de les protestes populars.

L'administració, d'altra banda, no ha trobat el moment d'emprendre el disseny d'una solució global al problema, no s'ha mostrat gens àgil en la promoció d'iniciatives adequades de modernització —la creació d'una primera cooperativa de reg per goteig a Moncofa està pendent de les subvencions per aconseguir els deu milions de pessetes de pressupost que demana l'experiència pilot en unes 45 fanecades— i s'ha mostrat incapaç per a conciliar els interessos dels afectats. Uns interessos, tot s'ha de dir, que tendeixen a expressar-se amb una bona dosi d'egoisme i d'irracionalitat, ja que el tema, al capdavant, desperta les passions.

En opinió de molts, però, les comarques del nord del País Valencià tenen una certa garantia mentre el governador civil de Castelló, Joaquim Azagra, un home dialogant i moderat, tinga la responsabilitat última en temes d'ordre públic. I és que, com diu Ricardo Julià: «de vegades, l'aigua crema més que el foc». □

...aquest estiu amb

**RAMON MUNTANER
LA VELLA DIXIELAND
LA MURGA
GREC**

Al vostre agenciat habitual o bé directament a:

**Membres de l'Associació de Representants
Tècnics de l'Espectacle (A.R.T.E.)**

**MANAGEMENT
I DISSENY D'ESPECTACLES**

c/Ample 33, 2^a 2^a 08002 BARCELONA

☎ 310 53 62 - 310 54 62



**Centre
Carles Salvador**

CURSOS PER CORRESPONDÈNCIA

1. Llengua i Literatura:

- Curs d'Iniciació.
- Curso de Iniciación (per a castellanoparlants).
- Curs Bàsic.
- Curs Progressiu de Llengua.
- Curs de Professorat.

2. País Valencià:

- Economia del País Valencià.
- Geografia i Història del País Valencià.

Matrícula oberta durant tot l'any, tret del mes d'agost.

Per a més informació, adreceu-vos al Centre Carles Salvador, Moratín, 15, 8a. 46002-València